

Quatre preguntes clau que ens hauríem de fer davant el referèndum de Tsipras

Antoni Soy / @antonisoy

Haig de confessar que no acabo d'entendre perquè el president grec Alexis Tsipras ha convocat aquest referèndum. I menys encara si es té en compte que segons les enquestes existents, i tenint en compte la campanya de la por implacable -i previsible- que s'ha endegat des de la Unió Europea i des de tots els poders institucionals, econòmics i mediàtics del statu quo mundial, **sembla probable que l'acabi perdent, o millor dit que acabi guanyant la proposta d'arribar a un acord amb la troica**. Deixant de banda, tot i acceptant òbviament que els referèndums són molt democràtics, fins a quin punt és legítim que els líders polítics passin la pilota al conjunt de la població en un tema tan important, i amb tants components tècnics especialitzats que no estan a l'abast del coneixement de la majoria de la gent. Per això crec que és convenient, primer, recordar algunes coses i, segon, fer algunes hipòtesis sobre el que hi pot haver al darrere del moviment que ha fet el govern grec.

Tindrà el suport de les esquerres europees?

En primer lloc, no s'ha d'oblidar que Tsipras i Syriza van guanyar les eleccions amb un programa de lluita contra l'austeritat, que implicava una important condonació del deute grec, per ser capaços de sortir de la crisi i d'aconseguir el creixement de l'economia. I, en aquest sentit, esperaven tenir el suport de les esquerres europees, especialment de les que estaven al poder, és a dir **la socialdemocràcia francesa i italiana** (i no ens hauríem d'oblidar que els socialdemòcrates alemanys també estan al govern de coalició amb Merkel). Tanmateix, a l'hora de la veritat no han tingut ni el més mínim suport de ningú; al contrari, l'italià Mateo Renzi ha estat un dels primers en posar llenya al foc de la campanya de la por de la Unió Europea.

És possible realment renegociar el deute?

Tampoc s'ha d'oblidar, que Tsipras i Syriza es van presentar a les eleccions sense posar en qüestió obertament l'euro i, fins i tot, deixant entreveure que Grècia havia de (i podia) tenir la mateixa moneda que els alemanys, tot seguint així el camí de la gran majoria de les esquerres europees. Així doncs, Tsipras i Varoufakis comencen les negociacions amb la troica (a la que formalment han canviat el nom per "les institucions") intentant aconseguir **una condonació del deute i simultàniament mantenir les ajudes necessàries** per tal de poder fer a Grècia les polítiques a les que s'havien compromès: per resumir-ho molt, tirar enrere una sèrie de mesures antipopulars preses des de 2010 especialment en el mercat de treball, lluitar contra l'austeritat i tenir recursos per fer les reformes necessàries per trobar la senda del creixement econòmic i la redistribució de la renda.

Però ràpidament xoquen contra la paret de la realitat. Tot i que ja sap que recuperar la totalitat del deute grec és impossible, **a la troica li interessa mantenir-lo viu quan més temps millor perquè mentrestant la mateixa troica i els bancs i altres institucions implicades aniran recuperant una part del deute** (almenys fins ara, ja que Grècia ha anat pagant el seu deute).

Sortir de l'euro és l'única solució?

Des de la pròpia Syriza la corrent "**Plataforma d'Esquerres**" -amb una importància creixent dintre del partit-, i concretament **Lafazanis, Kouvelakis** i sobretot **Lapavitsas** des del punt de

vista econòmic, ha insistit (i així s'ha demostrat) en què el que pretenien Tsipras i Varoufakis, com a representants de la majoria del partit, era impossible d'aconseguir en el marc de l'euro. Tot i això, aquests no han canviat la seva estratègia i, per mantenir els seus compromisos electorals, s'estan veient abocats a deixar de pagar el deute ("default") i a convocar el referèndum.

Un petit interludi. Com diversos economistes han repetit, entre ells Lapavitsas, **els països perifèrics com Grècia no poden lluitar contra l'austeritat si tenen com a moneda l'euro**. L'euro implica necessàriament l'austeritat per a aquests països. Perquè? Doncs perquè l'euro no és la moneda de cap país, només la controla el Banc Central Europeu, que no ha de retre comptes a cap poder democràtic (només informa, de tant en tant, a una comissió del Parlament Europeu) i s'ha convertit en un sistema de tipus de canvi fixes: els països no poden devaluar o revaluar la seva moneda d'acord amb el que els hi exigiria els seus dèficits o superàvits de la balança per compte corrent.

El mercat ha deixat de funcionar. Si existís un sistema de tipus de canvi flexibles, la moneda alemanya s'apreciaria (es revaluaria) com a conseqüència dels seus elevats superàvits exteriors mentre que la moneda dels països amb dèficit exterior es depreciaria (es devaluaria). Però, amb l'euro, que vol dir tipus de canvi fixes i impossibilitat de devaluar la moneda, això no passa i quan els països febles tenen dèficits exteriors només poden intentar recuperar la seva competitivitat amb la devaluació interna: és a dir, baixada de salaris i enduriment de les relacions laborals, d'una banda, i consolidació fiscal -disminució de despeses públiques i augment d'ingressos públics-, de l'altra. O sigui polítiques d'austeritat. En el marc de l'euro, els països perifèrics de la zona només poden ser més competitius fent polítiques d'austeritat.

Què pot passar després del referèndum?

No crec que ningú ho sàpiga però es poden repassar les diferents hipòtesis.

Si guanya el no que defensa el president grec, Tsipras sortiria molt reforçat, especialment internament, en el seu país i en el seu partit. I quines conseqüències econòmiques tindria aquesta hipòtesi? Potser hi hauria la possibilitat, probablement molt remota, que la troica s'avingués a condonar una part important del deute grec i a tornar a negociar el pagament de la resta. Això donaria aire per un temps a Tsipras i el seu govern però el problema de fons persistiria: la impossibilitat de fer polítiques de creixement econòmic i de redistribució de la renda (polítiques anti-austeritat) en el marc de l'euro.

En el cas en el que la troica no volgués negociar, Tsipras estaria legitimat per, a curt termini, no tornar el deute ("default") i per sortir de l'euro ("**Grexit**"). Una cosa que, aquesta darrera, difícilment podrà deixar de fer, en qualsevol cas a mig termini, si vol deixar de banda l'austeritat, és a dir fer realment polítiques de creixement econòmic i redistribució de la renda com les que es va comprometre en el programa electoral de Syriza.

En canvi, si guanya el sí, és a dir, la majoria del poble grec està d'acord amb que s'arribi a un acord amb la troica en les condicions que aquesta imposa, evidentment Tsipras quedaria molt afeblit internacionalment i també a l'interior del país. Crec que no està tan clar en quina posició quedaria dintre del seu propi partit ja que si, d'una banda, això el podria afeblir perquè hauria perdut, de l'altra, podria permetre-li intentar desautoritzar la "Plataforma d'Esquerres", que l'està empenyent a tenir una postura més radical i a sortir de l'euro, dient que com s'ha vist en el referèndum això no és el que vol el poble grec.

Per tant, es plantejaria una situació molt complicada en la que, d'entrada, s'hauria de veure si la mateixa Syriza és capaç de mantenir-se unida. Una cosa que podria fer Tsipras, però des d'una

posició molt feble, seria negociar de nou amb la troica el que, de fet, seria el mandat que sorgiria del resultat del referèndum. Una segona possibilitat seria la retirada de Tsipras i la constitució d'un nou govern i una nova majoria amb un nou lideratge a Syriza, cosa que crec que és bastant improbable.

Semblaria més probable que es convoquessin unes noves eleccions parlamentàries en les que caldria veure, primer si Syriza és capaç de tornar a presentar-s'hi unida i, segon, qui les guanyaria i si seria possible formar un govern amb una majoria clara i una estratègia política i econòmica que permetés a Grècia la sortida de l'atzucac en el que es troba actualment. No crec que, amb un resultat d'aquest tipus (el si en el referèndum), hi haguessin massa més possibilitats.

Antoni Soy és economista i professor d'Economia Aplicada de la Universitat de Barcelona